

Naše spoločné československé stanovisko

Trestať organizátorov košickej výstavy *Privátny nacionalizmus* zrušením dotácie kvôli dielu jedného zo zúčastnených umelcov je nedemokratické a v kontexte súčasného umenia tiež vrcholne nevkusné opatrenie. O to viac, že k nemu došlo na základe hrubo zavádzajúcej interpretácie predmetného umeleckého diela, ktorá celkom zbytočne podnecuje nacionalistické tendencie v diskusii o vzťahu Čechov a Slovákov a tiež vo vzťahu medzi ČR a SR.

MK SR: Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude

Jadrom sporu je inštalácia slovenského umelca Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave *Privátny nacionalizmus*, ktorá pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie. Výstava sa uskutočnila v dňoch 27.3. – 30.4.2014 v Hale umenia v Košiciach.

Fotografie Bačovho diela z výstavy sa dostali sprostredkované k veľvyslankyni ČR na Slovensku Livii Klausovej, ktorá si ho vysvetlila ako „položenie českého praporu ke vstupným dverím na zem namiesto rohožky“ a v tomto duchu adresovala dňa 18. apríla 2014 hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali realizáciu výstavy finančne podporiť - Úradu vlády SR, Ministerstvu kultúry SR, Visegrádskemu fondu a zastúpeniu Európskej komisie na Slovensku. V liste tiež konštatuje, že výstavu „neměla možnost osobně vidět“.

Dňa 15. mája 2014 vydal Výbor pre národnostné menšiny ako odborný orgán Rady vlády SR uznesenie č. 47, v ktorom „odmieta použitie štátnych symbolov ktoréhokoľvek štátu znevažujúcim spôsobom (...) a preto odsudzuje pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti.“

15. júna 2014 priniesol denník SME informáciu, že slovenské ministerstvo kultúry zrušilo pridelenie dotácie pre *Kassákovu centrum intermedialnej kreativity* na projekt výstavy *Privátny nacionalizmus*, pričom na otázky reagovalo jedinou vetou: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude.“

Absurdný a nebezpečný omyl

Interpretácia diela Dalibora Baču v zmysle, že išlo o „český prapor namiesto rohožky“ resp. v duchu, že „za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude“, je pritom absurdný aj nebezpečný omyl.

Takéto vysvetlenie totiž:

- ignoruje všeobecne známy fakt identity vlajok bývalého Československa a súčasnej Českej republiky,
- poukazuje na nízku mieru informovanosti a odbornej kompetencie vynášať akékoľvek hodnotiace úsudky na adresu autora, jeho diela a tiež výstavy, na ktorej bolo vystavené,
- hrubo a bezdôvodne obviňuje umelca a spolu s ním tiež kurátorov a organizátorov výstavy z hanobenia štátneho symbolu Českej republiky,
- reprezentuje presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Je zarážajúce, že rozhodnutie štátnych orgánov SR vo vzťahu k podpore výstavy *Privátny nacionalizmus* je založené na tak hrubom omyle a je poľutovaniahodné, že dôsledkom tohto omylu je nespravodlivosť páchaná štátom. A je doslova absurdné a v kombinácii s politickou mocou tiež nebezpečné, že obe reakcie - veľvyslankyne ČR aj štátnych orgánov SR - reprezentujú presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Dielo

Zámerom autora celkom isto nebolo hanebné gesto vo vzťahu k Čechom a ani k Českej republike. Podľa jeho vlastných slov mu išlo o niečo celkom iné - priniesť do diskusie o rozdelení Československa „hlas, ktorý upozorňuje na historické súvislosti, pripomína bolestivú stránku našej nedávnej spoločnej minulosti a snáď je i príspevkom k postupnému vyrovnávaniu sa s ňou.“ Bača ďalej vo svojom stanovisku vysvetľuje, že „používaním československej vlajky Českou republikou si tá privlastnila historickú vizuálnu identitu spoločného štátu“ a formuluje otázku, ktorá vznik diela priamo podnietila: „Je správne privlastniť si historickú vizuálnu identitu, ktorá bola spoločne zdieľaná?“.

Pre inštaláciu v Košiciach preto použil historicky československú vlajku, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993. Pre úplnosť dodajme, že Dalibor Bača sa otázkam československej histórie a rozdeleniu štátu venuje dlhodobo vo svojom projekte *Hľadanie českého vlastenca pod československými štátnymi symbolmi*, naposledy tiež v novembri 2013 inštaláciou vo verejnom priestore námestia Jána Palacha v Prahe.

K umiestneniu vlajky hneď za vstupom do galérie Dalibor Bača dodáva, že „stanovisko jednotlivca ma zaujíma, vytvoril som preto z československej vlajky „prekážku“. Návštevník galérie je postavený do situácie, kedy je nútený aktuálny stav vyhodnotiť. Každý z nás máme zakódovaný inštinkt ako sa správať k štátnym symbolom.“

Inými slovami, Dalibor Bača vo svojom diele pracuje so symbolickým posolstvom vlajky položenej na zem ako vlajky porazenej. Vychádza pritom z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami, a preto je jeho vlajka na zemi dôvodne. Návštevník galérie je konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu.

Výzva

Uvedomujúc si význam otvorenej a transparentnej súťaže pre povahu a budúcnosť demokratických inštitúcií protestujeme proti postupu štátnych orgánov SR, ktorý viedol k zrušeniu schválených dotácií na výstavu *Privátny nacionalizmus*, lebo v tomto prípade preukázateľne (opäť raz) došlo k zrušeniu rozhodnutia profesionálnych komisií a spolu s tým k politickému ovládnutiu nezávislého rozhodovacieho mechanizmu pridelovania dotácií.

Je obzvlášť zarážajúce, že k tomu došlo práve v situácii, keď MK SR dokončuje prípravy na zriadenie *Fondu pre umenie* ako samostatnej a nezávislej inštitúcie na prerozdelenie dotácií. Dodatočné zrušenie dotácie schválenému projektu vážne ohrozuje dôveryhodnosť celého zámeru MK SR s *Fondom pre umenie* a signalizuje tiež povahu jeho budúcej „nezávislosti“.

Vzhľadom k všetkým týmto okolnostiam, my, zástupcovia slovenskej aj českej kultúrnej a umeleckej obce, protestujeme proti rozhodnutiam Ministerstva kultúry SR a Úradu vlády SR a zároveň vyjadrujeme hlboké znepokojenie nad nacionalistickými tendenciami, ktoré prevládli pri vyvolaní sporu veľvyslanectvom ČR na Slovensku a jeho následnom vyhodnotení štátnymi orgánmi SR.

Akcia

Na protest proti týmto rozhodnutiam a zároveň na znamenie solidarity s umelcom a jeho dielom, výstavou a jej organizátormi sme sa preto rozhodli sformulovať a zverejniť toto naše spoločné stanovisko a spolu s ním dňa 25. júna 2014 na jeden deň inštalovať maketu československej vlajky podľa vzoru košickej inštalácie diela od Dalibora Baču vo všetkých nášom stanovisku prístupných galériách, múzeách, súkromných priestoroch a tiež verejných inštitúciách na Slovensku aj v Českej republike.

18. júna 2014

Iniciátori:

Fedor Blaščák, Marek Adamov, Barbora Šedivá, Ilona Németh, Tomáš Svoboda

Signatári:

Fedor Blaščák, Marek Adamov, Dalibor Bača, Ilona Németh, József R. Juhász, Tomáš Svoboda, Jiří Ptáček, Martin Zet, Rudo Sikora, Barbora Šedivá, Tomáš Džadoň, Martin Piaček, Jan Kroupa, Fedor Gál, Michal Havran, Károly Tóth, Robo Blaško, Pavel Sterec, Alexandra Kusá, PhD. riaditeľka Slovenskej národnej galérie, Odborní zamestnanci Slovenskej národnej galérie, Zuzana Bodnárová a Svätopluk Míkyta (Banská St a nica Contemporary), Roman Babjak (sittcomm.sk a CEE PhotoFund), Mátyás Prikler, Éva Mayer, Bohdan Smieška, Miroslav Michela, Peter Kalmus, László Szigeti, Marek Kapusta (Nadácia otvorenej spoločnosti), Lubo Burgr, Silvie Šeborová, Zuzana Duchová, Lida Pribišová, Ján Pernecký, Zbyněk Baladrán, Judit Angel, Martin Mlýnek, Boris Meluš, Michal Moravčík, Diana Majdánková, Simon Matrka, Richard Wiesner, Jaro Varga, Galéria HIT, Gábor Bindics, Tomáš Rafa, Helena Markusková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Maroš Rovňák (Stredoslovenská galéria), Milena Bartlová, Bohunka Koklesová, Attila Simon, Zuzana Psočková (Na peróne), Peter Radkoff, Kamil Weiczen, Karol Rohrer (Tabačka Kulturfabrik), Kálmán Petőcz, Nikolas Bernáth, Peter Liška, Zora Jaurová, Jana Kapelová, Jiří Surůvka, o. s. Galerie Michal, Galerie Jáma 10 (Ostrava), Gabriela Kisová (Galéria Krokus), Lenka Klodová, Gábor Csanda, Zoltán Kőrös (Fórum inštitút pre výskum menšín), Mgr. Magdaléna Klobučníková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Yvette Vašourková, doc. Mgr. art. Radovan Čerevka, ArtD, Martina Slováková, Dávid Demjanovič & Jarmila Mitříková, István Hajdú (OZ Fundament), Lenka Kukurková, Ján Zalešák, Marek Kuboš, Boris Strečanský, Petra Formayová (asociácia súčasného tanca), Rostislav Koryčánek, Katarína Gatialová, Ján Gašparovič, Ján Šimko, Dorota Kenderová

Inštitúcie:

Nová synagoga / Kunsthalle Žilina

Slovenská národná galéria, Bratislava

Galéria umenia Ernesta Zmetáka,

Nové Zámky

Stredoslovenská galéria v Banskej Bystrici

Banská St a nica Contemporary,

Banská Štiavnica

Tranzitdisplay, Praha

Galerie Michal, Ostrava

4AM Fórum pro architekturu a média, Brno

Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava

At Home Gallery, Šamorín

Dům umění, Brno

Centrum pre filantropiu, Bratislava

CEE Photo Fund

Na peróne, Košice

Tabačka Kulturfabrik, Košice

Galerie Jáma 10, Ostrava

Galéria Krokus, Bratislava

Galéria HIT, Bratislava

Galéria plusmínusnula, Žilina

OZ Fundament

A4 - Priestor pre súčasnú kultúru, Bratislava

KC Dunaj, Bratislava

Make Up Gallery, Košice